

رهایی و رستگاری، در برپایی عدالت و نیکوکاری

گزیده‌ای از سخنان و سیره پیامبر اکرم (ص)

- ❑ سوگند به آن خدایی که جانم به دست اوست که داخل بهشت نمی‌شوید مگر آنکه ایمان بیاورید و ایمان نمی‌آورید مگر آنکه یکدیگر را دوست داشته باشید. (آثارالصادقین، ج ۳، ص ۵۶)
- ❑ همانا من برانگیخته شده‌ام تا اخلاق‌های نیکو را به کمال رسانم. (میزان‌الحکمه، ص ۱۵۳۱)
- ❑ سوگند به آن که جانم در دست اوست کسی جز شخص مهربان به بهشت نمی‌رود. عرض کردند: «همه ما دل‌رحم و مهربانیم»، فرمود: «نه، مگر آنگاه که به عموم مردم مهربانی کنید.» (میزان‌الحکمه، ص ۱۹۹۷)
- ❑ هنگامی پیامبر اکرم (ص) در تشییع جنازه یکی از یهودیان مدینه شرکت کرد. گروهی از صحابه نیز از آن حضرت تبعیت کردند و در تشییع شرکت نمودند، ولی بالاخره ناخشنودی خود را ابراز داشتند. پیامبر (ص) ایشان را مخاطب قرار داد و پرسید: «آیا این یهودی انسان نبوده است؟» (سیره نبوی، مصطفی دلشاد تهرانی، انتشارات دریا، ج ۲، ص ۷۸)
- ❑ طاعت و نیکی آن است که جان بدان قرار گیرد و دل به آن آرام یابد و گناه آن چیزی است که جان بدان قرار نگیرد و دل به آن آرام نیابد، هرچند فتوادهندگان خلاف آن را به تو فرمان دهند. (میزان‌الحکمه، ص ۶۷۶۱)
- ❑ سوره اعراف، ۱۵۷: [اوست آن پیامبری که] آنان را به نیکی‌ها فرمان می‌دهد، و از بدی‌ها باز می‌دارد، و برای آنان چیزهای پاکیزه را حلال و چیزهای ناپاک را بر ایشان حرام می‌گرداند، و از [دوش] آنان قید و بندهایی را که بر ایشان بوده است برمی‌دارد.
- ❑ سوره نحل، ۸۹-۹۰: [...] و این کتاب را که روشنگر هر چیزی است و برای مسلمانان رهنمود و رحمت و بشارتگری است، بر تو نازل کردیم. در حقیقت، خدا به دادگری و نیکوکاری فرمان می‌دهد، و به بخشش به نزدیکان؛ و از زشت‌کاری، و ناپسند، و ستم کردن باز می‌دارد. به شما اندرز می‌دهد، باشد که پند گیرید.
- ❑ امام حسین (ع)، از پیامبر خدا (ص) روایت نمود: کسی که دینش را از راه تفکر در نعمت‌های خدا، و تدبیر در کتاب او و فهم سنت من به دست آرد، کوه‌ها بچینند و او از جا نجنبند. و کسی که دینش را از دهان افراد فراگیرد و دنباله‌رو آنان شود، افراد او را به هر سو ببرند و دینش در معرض بزرگ‌ترین زوال است. (گزیده‌ای از سخنان امام حسین (ع)، محمد حکیمی، ص ۴۴)
- ❑ همه تقوا این است که آنچه را نمی‌دانی بیاموزی و آنچه را می‌دانی به کار بندی. (میزان‌الحکمه، ص ۷۰۱۹)
- ❑ شخصی به ابوذر گفت: «ای ابوذر! مرا به کاری راهنمایی کن که هرگاه بنده آن را انجام دهد، به بهشت می‌رود.» [ابوذر] گفت: پیامبر خدا فرمود: «ایمان آوردن به خدا.» [سپس ابوذر ادامه داد:] گفتم: «ای پیامبر خدا! آیا همراه ایمان، عملی هم باید باشد؟» فرمود: «از آنچه خدا به شخص روزی کرده است، بخششی کند.» گفتم: «ای پیامبر خدا! اگر نادار بود و چیزی نداشت [، چه کند]؟» فرمود: «سخن نیک بگوید.» گفتم: «اگر آلکن بود و زبانش یاری نکرد؟» فرمود: «شکست خورده‌ای را یاری دهد.» گفتم: «اگر ناتوان بود و قدرتی نداشت؟» فرمود: «برای کسی که کاری بلد نیست، کاری انجام دهد.» گفتم: «اگر خودش کاری بلد نبود؟» پیامبر خدا رو به من کرد و فرمود: «نمی‌خواهی در دوستت، خیری (هنری یا نقطه مثبتی) باقی بگذاری؟» سپس فرمود: «آزارش را به مردم نرساند.» گفتم: «ای پیامبر خدا! همه این کارها آسان است!» فرمود: «سوگند به آن که جان محمد در دست اوست، هر بنده‌ای که به یکی از این کارها عمل کند و قصدش رضایت خدا باشد، آن کار در روز قیامت، دست او را می‌گیرد و رهایش نمی‌کند تا اینکه او را به بهشت ببرد.» (حکمت‌نامه پیامبر اعظم (ص)، ج ۸، ص ۴۸۳)

- از بهترین اعمال در نزد خدا، خنک کردن جگرهای سوخته و سیر کردن شکم‌های گرسنه است. سوگند به آن کس که جان محمّد به دست اوست، به من ایمان نیاورده است آن بنده‌ای که سیر بخوابد و برادر (یا همسایه) مسلمانش گرسنه باشد. (ترجمه الحیاة، ج ۵، ص ۳۰۴)
- مردی نزد پیامبر (ص) آمد و گفت: «آیا در اموال حقی جز زکات وجود دارد؟» پیامبر (ص) فرمود: «مسلمان باید هرگاه گرسنه‌ای از او غذا بخواد غذایش دهد و هرگاه برهنه‌ای از او لباس خواهد وی را بپوشاند.» آن مرد گفت: «بیم آن می‌رود که دروغ بگوید.» پیامبر (ص) فرمود: «آیا بیم آن نمی‌رود که راست بگوید؟» (میزان‌الحکمه، ص ۲۳۳۹)
- خداوند در روز قیامت به مردم آبادی‌ای که در آن کسی شب را گرسنه به روز رسانده نگاه نمی‌کند. (ترجمه الحیاة، ج ۴، ص ۵۴۷)
- پیامبر اکرم (ص) درو کردن و چیدن میوه در شب را زشت و ناپسند می‌دانست، از بیم آنکه فقرا محروم شوند. (خاتم‌النّبیین، ص ۱۹۴)
- بدترین غذا، غذای ولیمه‌ای است که افراد سیر به آن دعوت می‌شوند و گرسنگان از آن منع می‌گردند. (میزان‌الحکمه، ص ۳۲۷۵)
- از رسول خدا (ص) پرسیدند: «کدام طعام خبیث‌تر است؟» فرمود: «آن که بخوری و دیگری [که نمی‌خورد] به تو نگاه کند.» (خاتم‌النّبیین، ص ۵۶۳)
- هرکه صبح کند در حالی که به امور مسلمانان اهتمام ندارد از ایشان نیست و هرکه فریاد کمک‌خواهی مردی را بشنود و به کمکش نشتابد مسلمان نیست. (میزان‌الحکمه، ص ۲۵۵۵)
- امام علی (ع): بارها از پیامبر (ص) شنیدم که می‌فرمود: «ملتی که حق ضعیفان را از زورمندان بدون ترس و لرز نستاند هرگز پاک نمی‌شود و روی سعادت نمی‌بیند.» (نهج‌البلاغه، نامه ۵۳)
- هرگونه که باشید همان‌گونه بر شما حکومت می‌شود. (میزان‌الحکمه، ص ۶۸۵۳)
- سوره حدید، ۲۵: به راستی که رسولان مان را همراه با دلایل آشکار فرستادیم و همراه آنان کتاب آسمانی و ملاک سنجش فرو فرستادیم، تا مردم به دادگری برخیزند [...].
- محبوب‌ترین دین‌ها نزد خدا آیین حنیف است؛ پس هرگاه دیدی که امت من به ستمگر نمی‌گویند: «تو ستمگری»، بی‌تردید از دست رفته‌اند. (میزان‌الحکمه، ص ۱۸۱۱)
- به خوبی فرمان دهید، اگرچه خودتان به [همه] آن عمل نکنید و از زشت‌کاری‌ها باز دارید، هرچند خودتان از همه آنها اجتناب نکنید. (میزان‌الحکمه، ص ۳۷۲۱)
- باید به نیکی بخوانید و از بدی بازدارید، وگرنه خداوند بدان شما را بر خوبانتان مسلط می‌گرداند و در این صورت نیکانتان دعا می‌کنند ولی دعایشان مستجاب نمی‌شود. (میزان‌الحکمه، ص ۵۷۰۵)
- چون روز قیامت شود منادی‌ای ندا دهد: کجایند ستمگران و یاران آن‌ها؟ هر کسی که دواتی برای آنان ليقه کرده، یا سر کیسه‌ای را برای آنان بسته، یا قلمی برای آنان در مرکب فرو برده است. پس آنان را نیز با ستمگران محشور کنید. (میزان‌الحکمه، ص ۳۳۸۱)
- هر کس با انجام کاری که خدا را ناخشنود می‌کند فرمانروایی را خشنود سازد، از دین خدای عزّوجلّ خارج شده است. (میزان‌الحکمه، ص ۳۳۳۵)
- هر که از خدای عزّوجلّ بترسد، هیبت او در دل همه کس بیفتد، و هرکه از خدا بترسد، خداوند ترس از هر چیز را در دل او بیفکند. (میزان‌الحکمه، ص ۱۵۷۵)
- به کسی غیر از خدا تکیه نکن، که خداوند، تو را به همو وا می‌گذارد. (حکمت‌نامه پیامبر اعظم (ص)، ج ۸، ص ۳۶۵)
- هرکه نزد توانگری رود و از سر چشمداشت به آنچه او دارد در برابرش کرنش کند، دو سوم دینش از بین می‌رود. (میزان‌الحکمه، ص ۶۸۵۳)
- در دهان مدیحه‌سرایان خاک بپاشید. (خاتم‌النّبیین، ص ۸۵)
- پشیمان‌ترین مردمان در روز رستاخیز کسی است که آخرت خود را برای دنیای دیگری بفروشد. (میزان‌الحکمه، ص ۱۱۹۳)

- ❑ مردی نزد پیامبر (ص) آمد و در حالی که با او سخن می‌گفت مضطرب می‌نمود. پیامبر فرمود: «بر خود آسان گیر! من پادشاه نیستم، من پسر زنی هستم که گوشت مانده خشک شده می‌خورد.» (میزان‌الحکمه، ص ۶۱۹۷)
- ❑ روز قیامت بدترین مردم در پیشگاه خدا کسانی هستند که مردم از ترس گزندشان به آن‌ها احترام بگذارند. (میزان‌الحکمه، ص ۲۶۹۱)
- ❑ مردی را پیش پیامبر (ص) آوردند و گفتند: «این شخص می‌خواسته شما را بکشد.» پیامبر (ص) دستور داد او را رها کنند و با گذشتن از خطای او، قصاص قبل از جرم را مردود دانست و به آن مرد فرمود: «ترس، بر فرض که چنان قصدی هم داشته‌ای، اما بر من که دست نیافته‌ای.» (سیره حکومتی پیامبر اسلام (ص)، نشر کتاب مبین، ص ۱۲۷)
- ❑ وقتی دزدی را دستگیر کرده و به حضور پیامبر (ص) آوردند، شاهی آمد و چنین شهادت داد که: «من او را دیدم که این چیز را می‌دزدید.» پیامبر (ص) فرمود: «چرا نمی‌گویی او را دیدم که این چیز را بر می‌داشت؟» (راه محمد (ص)، سید رضا صدر، انتشارات بوستان کتاب قم، ص ۴۸۶)
- ❑ ساعتی عدالت، بهتر از شصت سال عبادت است که شبش به عبادت و روزش به روزه‌داری بگذرد و یک ساعت بی‌عدالتی در حکومت، نزد خدا بدتر از شصت سال گناه است. (میزان‌الحکمه، ص ۳۴۹۵)
- ❑ خدا را به یاد فرمانروایان امتم پس از خود می‌آورم... [و باید که] مردم را به فقر گرفتار نکنند که [در این صورت مردمان] کافر شوند و از دین بیرون روند، و در خانه خود را به روی مردم میندند که در این صورت قدرتمندان و توانگران ایشان، ضعیفانشان را خواهند خورد! (ترجمه الحیاة، ج ۳، ص ۵۲۲)
- ❑ نزدیک است که فقر به کفر انجامد. (میزان‌الحکمه، ص ۴۶۵۵)
- ❑ همانا پیشینیان شما هلاک شدند، زیرا اگر بزرگی از ایشان دزدی می‌کرد رهایش می‌کردند و چون ضعیفی دزدی می‌کرد بر وی حد جاری می‌ساختند. (میزان‌الحکمه، ص ۱۰۴۹)
- ❑ هر آینه گره‌های اسلام یکی یکی گشوده خواهد شد و هر گاه گرهی باز شود مردم به گره بعدی آن خواهند پرداخت. اولین گرهی که باز می‌شود زیر پا گذاشتن داوری عادلانه است و آخرین آن نماز. (میزان‌الحکمه، ص ۲۵۵۵)
- ❑ نزدیک‌ترین شما به من در روز قیامت، راستگوترین شماست و امانت‌دارترین شما و پایبندترین شما به عهد و پیمان و خوشخوترین شما و نزدیک‌ترین شما به مردم. (میزان‌الحکمه، ص ۶۹۶۷)
- ❑ امام علی (ع) [در وصیت به خانواده خویش و همه مردم، پس از آنکه ابن ملجم او را ضربت زد]: از رسول خدا (ص) شنیدم که می‌فرمود: «اصلاح کردن [رابطه] میان مردمان از همه نماز و روزه‌ها برتر است.» (نهج‌البلاغه، نامه ۴۷)
- ❑ به زیادی نماز و روزه و حج و احسان و ورد و ذکر شبانه مردم منگرید، بلکه به راستگویی و امانت‌داری آن‌ها توجه کنید. (میزان‌الحکمه، ص ۲۹۹۷)
- ❑ بالاترین ایمان این است که دوستی و دشمنی‌ات برای خدا باشد، و زبانت را دریاد خدا به کارگیری، و آنچه برای خود دوست داری برای مردم نیز دوست داشته باشی و آنچه را بر خود نمی‌پسندی بر مردم نیز نپسندی، و به نیکی سخن بگویی یا خاموش باشی. (میزان‌الحکمه، ص ۳۷۷)
- ❑ روزی پیامبر (ص) نماز جماعت را از همیشه سبک‌تر خواند، یکی گفت: «چرا؟»، فرمود: «مگر صدای گریه طفل را نشنیدی؟» (خاتم‌النبیین، علی کمالی، ص ۲۵۵)
- ❑ روزی پیامبر (ص) با اصحاب در مسجد بود. عربی بیابانی آمد و در گوشه‌ای از مسجد ادرار کرد. اصحاب بر او فریاد زدند. پیغمبر (ص) فرمود: «مزامش نشوید تا تمام کند.» آنگاه پیغمبر (ص) او را خواست و فرمود: «این مساجد را برای ادرار کردن و پلید ساختن برپا نکرده‌اند، بلکه برای یاد کردن خداوند و نماز گزاردن و قرآن خواندن ساخته‌اند.» آنگاه فرمود آب آوردند و آن محل را تطهیر کردند. (خاتم‌النبیین، علی کمالی، ص ۲۶۰)

- ❑ زنی تن فروش سگی را دید که بر سر چاهی لهله می زند و کم مانده از تشنگی بمیرد. او کفش خود را در آورد و آن را به روسری خود بست و به وسیله آن از چاه آب کشید و به آن حیوان داد، پس خداوند [نظر رحمت بر او افکند و] به سبب این کار او را آمرزید. (میزان الحکمه، ص ۱۳۴۷)
- ❑ کسی نزد پیامبر (ص) آمد و گفت: «من مردی هستم که زیاد گناه می کنم.» فرمود: «توبه کن.» گفت: «ای رسول خدا! توبه می کنم و باز هم گناه می کنم.» فرمود: «هر وقت گناه کردی توبه کن.» گفت: «ای رسول خدا! در این صورت گناهان من زیاد است.» پیغمبر (ص) فرمود: «عفو خداوند از گناه تو بیشتر است.» (خاتم النبیین، ص ۲۵۶)
- ❑ گنهکار امیدوار به رحمت خدای متعال به رحمت نزدیک تر است تا عابد نوید گشته. (میزان الحکمه، ص ۵۰۴۷)
- ❑ بی شک، شادی خداوند از توبه بنده خود بیشتر است تا شادی زن نازایی که بچه دار می شود، و گم کرده ای که گم شده خود را می یابد، و تشنه ای که به آب می رسد. (میزان الحکمه، ص ۶۳۷)
- ❑ همه آدمیان خطا می کنند و بهترین خطاکاران توبه کنندگانند. (میزان الحکمه، ص ۶۳۷)
- ❑ کودکان را به خاطر پنج چیز دوست می دارم: اول آنکه بسیار می گریند؛ دوم آنکه با خاک بازی می کنند؛ سوم آنکه دعوا می کنند اما کینه به دل نمی گیرند؛ چهارم آنکه چیزی برای فردا ذخیره نمی کنند؛ پنجم آنکه می سازند و خراب می کنند. (حکمت نامه پیامبر اعظم (ص)، ج ۷، ص ۳۳۳)
- ❑ اگر آنچه را که من از دنیا می دانم، شما هم می دانستید، جان هایتان از آن آسوده می شد. (میزان الحکمه، ص ۱۷۲۱)
- ❑ وای بر آن کس که نمی داند و وای بر کسی که می داند و کاری نمی کند. (آثار الصادقین، ج ۱۳، ص ۵۹۴)
- ❑ گناه کردن مردم تو را از گناه غافل نکند [...] و مردم را از رحمت خدای عزوجل که تو خود بدان امید بسته ای نومید مگردان. (میزان الحکمه، ص ۴۲۷۵)
- ❑ بهترین صدقه، این است که انسان علمی را بیاموزد و سپس آن را به برادر خود آموزش دهد. (میزان الحکمه، ص ۳۹۵۵)
- ❑ روزی پیامبر (ص) بر دو مجلس گذشت، یکی مجلس ذکر و دیگری مجلس تعلیم و تعلم. فرمود: «هر دو خوبند، و یکی بهتر است. آنها دعا می کنند، اگر [خداوند] بخواهد می دهد، و اگر نه منع می کند؛ اما اینها یاد می دهند و یاد می گیرند، اینان بهترند و من برای معلمی مبعوث شده ام.» (خاتم النبیین، ص ۱۷۲)
- ❑ وقتی دعا می کنی، برای همه دعا کن، که این دعا به اجابت نزدیک تر است. (میزان الحکمه، ص ۵۶۴۷)
- ❑ حکایت مؤمن و برادرش حکایت دو کف دست است که یکی دیگری را تمیز می کند. (میزان الحکمه، ص ۵۴۲۷)
- ❑ آدمی با کسی است [و با آن کس محشور می شود] که دوستش می دارد. (میزان الحکمه، ص ۹۸۰)
- ❑ [از نیایش های آن حضرت:] بار الها! محبت به خودت و محبت به کسانی که تو را دوست دارند و محبت آنچه که مرا به محبت تو نزدیک می گرداند، روزی ام فرما. (میزان الحکمه، ص ۵۳۴۹)
- ❑ سوره انعام، ۵۰: بگو: «به شما نمی گویم گنجینه های خدا نزد من است؛ و غیب نیز نمی دانم؛ و به شما نمی گویم که من فرشته ام. جز آنچه را که به سوی من وحی می شود پیروی نمی کنم.»
- ❑ سوره اعراف، ۱۸۸: بگو: «جز آنچه خدا بخواهد، برای خودم اختیار سود و زیانی ندارم، و اگر غیب می دانستم قطعاً خیر بیشتری می اندوختم و هرگز به من آسیبی نمی رسید. من جز بیم دهنده و بشارتگر برای گروهی که ایمان می آورند، نیستم.»
- ❑ علم عمل را صدا می زند، اگر پاسخش را داد می ماند و گرنه می رود. (میزان الحکمه، ص ۳۹۹۷)
- ❑ آنکه بترسد شبانه به راه افتد، و آنکه همه شب ره پویید، به منزل مقصود رسید. (میزان الحکمه، ص ۱۵۷۵)
- ❑ [از نیایش های آن حضرت:] خداوند! با نگاهت که خواب ندارد نگاهانی ام کن، و در پناه استوار خود که سستی نپذیرد بگیرم. از من در گذر، ای پروردگار من. تباہ نگردم آنجا که تو امیدم باشی... (نیایش های پیامبر (ص)، محمود مهدوی دامغانی، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ص ۱۲۹)